

Martin Kopecký

K některým otázkám postavení obviněného v přestupkovém řízení

Z charakteru přestupků, ať už v pojetí stávajícím, tak v případném pojetí širším, zahrnujícím i dosavadní správní delikty právnických osob a podnikajících fyzických osob, vyplývá, že řízení o přestupcích má, a i dle předpokládaného nového zakotvení bude mít, povahu řízení o trestním obvinění ve smyslu čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále „Úmluva“). S touto skutečností je spojeno, že osobám, vůči kterým je takové právní řízení vedeno, mají náležet garance práva na spravedlivý proces minimálně v rozsahu garantovaném touto Úmluvou.

V právních systémech, kam se řadí i systém český, v nichž řízení o tzv. správních deliktech probíhá nejprve před orgány veřejné správy, u nichž nejsou naplněny atributy nezávislosti ve smyslu Úmluvy, a teprve následně může přejít projednávání k soudu coby orgánu nezávislému, nelze vytvářet konstrukce, podle nichž by postačovalo, aby všechny garance práva na spravedlivý proces byly dány až v řízení před soudem, zatímco předchozí stadium, řízení správní, by bylo ponecháno z pohledu garancí spravedlivého procesu stranou. Ke koncepci právní úpravy, která by měla garantovat procesní práva obviněného z přestupku, lze vycházet z těchto principů:

- a) Otázku zajištění spravedlivého procesu je třeba *zkoumat v řízení o trestním obvinění jako celku*, tedy od začátku „trestního obvinění“, řízení před orgánem správním (jiným orgánem než soudem) a řízením před soudem.
- b) Absence některých garancí v průběhu jednotlivých stadií nebrání zajištění spravedlivého řízení v jeho celku. Stadium řízení před jiným orgánem než je soud pochopitelně není schopné zajistit samo o sobě požadavek, aby o každém trestním obvinění rozhodoval soud. Nicméně skutečnost, že v pozdějším stadiu může ve věci rozhodovat *soud s plnou jurisdikcí, je schopen tuto absenci soudního rozhodování v předchozím stadiu zásadně zhojit*.¹⁾ Soud, který bude ve věci rozhodovat, musí mít možnost vyjít z vlastních skutkových zjištění a vlastního právního posouzení věci, nezávisle na skutkových zjištěních a právním hodnocení jiného než soudního orgánu.²⁾

¹⁾ Viz např. rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva (dále „ESLP“) ze dne 25. 9. 2007, č. 22272/03 (věc *Jablonský proti České republice*).

²⁾ Viz např. rozsudek ESLP ze dne 10. 2. 1983, č. 7299/75 (věc *Albert a Le Compte proti Belgii*).

- c) Dodržení procesních záruk spravedlivého procesu již při zjišťování skutkového stavu (získávání důkazů) před správním orgánem je důležité pro *posouzení využitelnosti* takových důkazů i pro řízení před soudem. Některé nedostatky ze stadia řízení před správním orgánem, např. nepřípustné nucení obviněného k výpovědi pod hrozbou sankce, budou znamenat nepřípustnost využití takového důkazu.³⁾

Pohled na projednávání správních deliktů jako na řízení o trestním obvinění v celku, tedy z pohledu řízení před orgánem(y), který není (které nejsou) soudem, v řízení správním, a řízení před soudem, které může navazovat, jakož i problém využitelnosti důkazů získaných v řízení správním, kladou *požadavky na zajištění procesních práv obviněné osoby již ve stadiu řízení správního*. Je zřejmé, že z práva na spravedlivý proces vyplývá požadavek na řadu procesních garancí postavení osoby, vůči níž se uplatňuje trestní obvinění, oproti právům, která náleží obecně osobě v postavení účastníka správního řízení dle obecné úpravy správního řádu.

Je-li i podle Věcného záměru zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (zákon o přestupcích) (dále jen „Věcný záměr“) volena koncepce, existující u nás od nabytí účinnosti zákona č. 60/1961 Sb., o úkolech národních výborů při zajišťování socialistického pořádku, že obecná úprava správního řízení se užije subsidiárně vůči speciální úpravě řízení o přestupcích,⁴⁾ je třeba pečlivě *analyzovat použití obecné úpravy správního řízení* na postavení osoby obviněné z přestupku a nebát se případně i výslovného vyloučení nevyhovujících ustanovení správního řádu, aby nemuselo být správní a soudní praxi složitě hledáno, která ustanovení správního řádu jsou či nejsou na řízení o přestupcích a postavení obviněného použitelná.⁵⁾

Připomeňme mnohaletý problém s použitelností § 82 odst. 4 správního řádu č. 500/2004 Sb. (dále též „spr. ř.“) v přestupkovém řízení či řízení o jiných správních deliktech, který byl na základě soudní judikatury vyřešen tak, že je ustanovení pro tento typ správního řízení nepoužitelné.⁶⁾ Uvažovat lze např. o výslov-

³⁾ Viz např. rozsudek ESLP ze dne 9. 5. 2000, č. 34129/96 (věc *Sander proti Spojenému království*).

⁴⁾ Viz § 30 zákona č. 60/1961 Sb., § 51 zákona ČNR č. 200/1990 Sb., o přestupcích, § 1 odst. 1 a 2 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád.

⁵⁾ Srov. např. § 24 rakouského správního zákona trestního (Verwaltungsstrafgesetz – VStG), který stanoví subsidiární použití obecného správního řádu (Allgemeines Verwaltungsverfahrensgesetz – AVG), ale s mnoha výslovně vyloučenými ustanoveními.

⁶⁾ Srov. např. posun v argumentaci o nepoužitelnosti ust. § 82 odst. 4 správního řádu na řízení o přestupcích podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 1. 2009, č. j. 1 As 96/2008-115 (analogické použití úpravy trestního řádu o právech obviněného), a obecněji na řízení, v němž má být z moci úřední uložena povinnost podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 7. 4. 2011, č. j. 5 As 7/2011-48 (ust. § 50 odst. 3 věty druhé spr. ř. – v řízení, v němž má být z moci úřední uložena povinnost, je správní orgán povinen i bez návrhu zjistit všechny roz-

ném vyloučení § 52 spr. ř. o povinnosti obviněných z přestupku jako účastníků řízení označovat důkazy na podporu svých tvrzení.

Zákon č. 200/1990 Sb. stanovil oproti předchozí úpravě řadu práv obviněných nově či jasněji, např. zákaz donucování k výpovědi nebo k doznání (§ 73 odst. 2), právo uplatňovat skutečnosti a navrhnout důkazy na svou obhajobu, podávat návrhy a opravné prostředky (tamtéž), vyplynulo z něho pravidlo *in dubio pro reo* [srov. zejm. § 76 odst. 1 písm. c)], zákaz *reformace in peius* (§ 82). Je třeba vidět, že zákon o přestupcích z roku 1990 byl přijat ještě před přistoupením tehdejší České a Slovenské Federativní Republiky k Úmluvě, a ačkoli zpracovatelé návrhu tohoto zákona nevedli úvahy o tom, že by snad mělo být na přestupky pohlíženo jako na trestní obvinění ve smyslu čl. 6 Úmluvy a měly by být dodržovány garance dle této Úmluvy, podařilo se jednoduše vyjádřit řadu procesních práv obviněného. Tento standard práv obviněného by v nové úpravě přestupkového řízení měl být minimálně zachován, zejména uvědomíme-li si, že jen z obecné úpravy správního řízení, přijaté správním řádem č. 500/2004 Sb., nevyplývá.

Nová koncepce přestupkového řízení by měla práva obviněného stanovit jasně, se znalostí obecných požadavků na garance plynoucí z práva na spravedlivý proces, aby bylo co nejméně nutné hledat prostor pro analogii s úpravou trestního řízení, neboť taková analogie by byla projevem nedokonalosti nyní připravované úpravy řízení přestupkového.

Mám-li upozornit na některé otázky, které Věcný záměr obsahuje, ale i které v něm řešeny nejsou a které jsou pro úpravu postavení obviněného významné, uvádím:

1. Ke vzniku postavení obviněného

Vznik postavení obviněné osoby souvisí se zahájením řízení o přestupku, když podezřelý z přestupku se stává obviněným *zahájením řízení* o tomto přestupku (čl. 2.5.6 Věcného záměru, též srov. čl. 2.5.10). V řízení zahajovaném z moci úřední vůči jednomu obviněnému v tom není problém. Nicméně v případě *společného řízení s více obviněnými* postačí k zahájení řízení oznámení o zahájení řízení prvním z nich (2.5.10). Tedy s někým by bylo vedeno řízení jako s obviněným, aniž mu zatím bylo oznámeno, že je s ním řízení vedeno. Toto může vyvolat obtíže např. z hlediska zániku odpovědnosti za přestupek, je-li takový obviněný jeho pachatelem: promlčecí doba se přerušuje zahájením řízení o přestupku (2.4.4.1) – tedy aniž by takovému pachateli bylo oznámeno zahájení řízení?!

hodné okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch toho, komu má být povinnost uložena – jako *lex specialis* vůči ust. § 82 odst. 4).

2. Obecná práva obviněného

Z Věcného záměru vyplývají především tato práva obviněného a s tím související principy:

- právo na obhajobu (2.5.1),
- princip presumpce neviny (2.5.1),
- princip *ne bis in idem* (2.5.1),
- právo na konání ústního jednání (2.5.12),
- zákaz nutit obviněného k doznání (2.5.14),
- právo obviněného na poučení (např. 2.5.12, 2.5.14),
- právo obviněného klást otázky dalším účastníkům řízení, osobám zúčastněným na řízení, svědkům a znalcům (2.5.14),
- zásada *in dubio pro reo* [např. 2.5.17 písm. c)].

Ve Věcném záměru *schází obecně formulované právo podávat opravné prostředky a návrhy*, jak je tomu dosud v § 73 odst. 2 zákona č. 200/1990 Sb. Toto právo má příslušet přímo obviněnému i tehdy, je-li zbaven nebo omezen ve způsobilosti k právním úkonům (svěprávnosti) a v důsledku toho i v procesní způsobilosti.⁷⁾ Tak to výslovně stanoví i § 33 odst. 1 trestního řádu.

Dále např. *schází upozornění na změnu právní klasifikace skutku*, když v oznámení o zahájení řízení o přestupku se uvádí původní předpokládaná právní kvalifikace, o případné změně názoru správního orgánu by měl logicky mít správní orgán s ohledem na zajištění obrany obviněného také povinnost informovat.⁸⁾

V souvislosti s přestupky, za které by odpovídaly právnické osoby, by bylo třeba vymezit, *jaká osoba v řízení za právnickou osobu vystupuje*, s tím, že jí náleží v procesu práva, která jinak náleží obviněnému.⁹⁾

3. Ústní jednání

Dosavadní úprava přestupkového řízení vychází z požadavku zásadně obligatorního konání ústního jednání,¹⁰⁾ ve věcech jiných správních deliktů toto zákon obecně nestanoví, ale § 51 odst. 2 spr. ř. stanoví povinnost správního orgánu vyrozumět účastníka řízení o provádění důkazů mimo ústní jednání,

⁷⁾ § 29 správního řádu č. 500/2004 Sb.

⁸⁾ Srov. např. § 160 odst. 6, § 176 odst. 2 trestního řádu.

⁹⁾ Srov. § 34 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Tuto úpravu je však třeba konfrontovat i v oblasti připravovaného hmotného přestupkového práva s novým pojetím právnických osob dle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dle něhož nemá právnická osoba svěprávnost a členové jejích orgánů jednají za právnickou osobu – zastupují ji (srov. zejm. 161 an.).

¹⁰⁾ § 74 odst. 1 zákona č. 200/1990 Sb.

nehrozí-li nebezpečí z prodlení. Věcný záměr, možná z důvodu rozšíření okruhu přestupků i o dosavadní jiné skupiny správních deliktů, *obligatorní nařízení ústního jednání, neprojeví-li výslovně vůli obviněný, nestanoví.*

Dle čl. 2.5.12 nařídí správní orgán ústní jednání vždy, požádá-li o to obviněný; ten o této možnosti musí být poučen.

Dále správní orgán nařídí ústní jednání, je-li to třeba k řádnému projednání věci (toto je na posouzení správního orgánu), a dále obligatorně, je-li obviněným mladistvý nebo projednává-li se zvláště závažný přestupek.

Nenařizování obligatorního ústního jednání, jak je tomu podle dosavadní úpravy, nelze považovat za nějaké porušení práva na spravedlivý proces, když obviněný má možnost konání ústního jednání vyvolat. Nicméně s ohledem na mnohdy omezenou faktickou schopnost řady obviněných hájit svá práva v přestupkovém řízení lze považovat nenařizování ústního jednání ve všech projednávaných věcech za problematické a ke zvážení.

4. Odchytky úpravy dokazování od obecné úpravy správního řízení

- a) Za pozitivní lze považovat stanovení možnosti konat *důkaz výpovědi obviněného* (čl. 2.5.14 Věcného záměru), byť by bylo vhodné v zákoně upravit procesní postup provádění tohoto důkazu. Věcný záměr stanoví možnost správního orgánu takový důkaz provést, nikoli právo obviněného na provedení takového důkazu, tedy na své vyslechnutí, což je dle mne nedostatkem návrhu.¹¹⁾
- b) Obecná úprava správního řádu o *dokazování výsledkem svědka a znalce* (§ 55 a 56 spr. ř.) nestanoví právo účastníků řízení klást jim otázky (na rozdíl od jasné formulovaného práva účastníků klást otázky svědkům a znalcům dle § 33 odst. 1 správního řádu č. 71/1967 Sb., tedy zákona účinného v době přijetí přestupkového zákona z r. 1990). Správní orgán, který provádí dokazování jejich výsledkem, nepochybně právo klást otázky svědkům a znalcům má. Věcný záměr stanoví v čl. 2.5.14 právo účastníků řízení a osob zúčastněných na řízení¹²⁾ „klást otázky směřující k předmětu řízení sobě navzájem, svědkům a znalcům“. Otázky „sobě navzájem“ budou moci účastníci a osoby zúčastněné na řízení klást asi tehdy, budou-li vyslýchány (budou-li vypovídat), což by

¹¹⁾ Pro srovnání: německý zákon o přestupcích (Gesetz über Ordnungswidrigkeiten – OWiG) vyžaduje v § 55, i v návaznosti na čl. 103 odst. 1 Základního zákona SRN o právu na právní slyšení (Anspruch auf rechtliches Gehör), aby měl obviněný možnost vyjádřit se k obvinění. Toto je v literatuře považováno jednak za realizaci ústavního práva na právní slyšení, jednak za důležitý prostředek v dokazování. Srov. např. GÜRTLER, F. in GÖHLER, E., GÜRTLER, F., SEITZ, H. *Gesetz über Ordnungswidrigkeiten*. 16. vydání. München: Verlag C. H. Beck, ISBN 9783406633096, s. 449, 450.

¹²⁾ Dle čl. 2.5.7 se jedná o zákonného zástupce obviněného a orgán sociálně právní ochrany dětí.

teoreticky bylo např. u osob zúčastněných na řízení tehdy, budou-li v pozici svědka. Avšak formulovat, že by dotazovaný nebyl povinen na takové otázky odpovídat, je problematické:

- jednalo-li by se o otázku na obviněného (jiného obviněného), není tento obecně povinen vypovídat, takže to není třeba znovu zdůrazňovat;
 - jednalo-li by se o otázku na svědka či znalce, měl by mít obviněný, případně jiný účastník řízení nebo osoba zúčastněná na řízení právo klást jim otázky. S právem klást otázky je imanentně spojena povinnost odpovídat, nejde-li o případ, kdy lze výslech odepřít nebo je zakázáno ho konat, za stejných podmínek jako by kladl otázky správní orgán. Jinak by mohlo jít ve vztahu k právům obviněného o porušení pravidla o rovnosti zbraní dle čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy.¹³⁾
- c) Věcný záměr postrádá obecnou formulaci *práva obviněného navrhnout důkazy*, jak stanoví § 73 odst. 2 zákona č. 200/1990 Sb., dále např. § 33 odst. 1 trestního řádu, v minulosti § 33 odst. 1 správního řádu č. 71/1967 Sb. Ve Věcném záměru je toto procesní právo stanoveno jen pro osoby zúčastněné na řízení (čl. 2.5.7).
- d) Ke zvážení je zakotvení *znaleckého posudku předloženého účastníkem*, obdobně jako je tomu v § 110a trestního řádu či § 127a občanského soudního řádu.

5. Problém zákazu reformace in peius

Věcný záměr v čl. 2.5.21 formuluje, že *odvolací orgán nemůže změnit výrok napadeného rozhodnutí o trestu v neprospěch obviněného, ledaže byl uložen v rozporu se zákonem*. Taková formulace se výrazně odlišuje od dosavadního § 82 zákona č. 200/1990 Sb., že v odvolacím řízení nemůže správní orgán změnit uloženou sankci v neprospěch obviněného. Text Věcného záměru však smysl *zákazu reformace in peius* popírá. Umožňoval by totiž při formálním pohledu změnu v neprospěch např. tehdy, pokud by odvolací orgán změnil právní kvalifikaci a v důsledku toho by původní uložený trest byl považován za odporující zákonu (mírnější). Podle věcného záměru je nezákonné rozhodnutí je také takové, které nepřihlédlo při určení druhu správního trestu a jeho výměry (2.4.6.2) k přitěžujícím okolnostem (2.4.6.4) – to by snad mohlo i v takovém případě dojít ke zpřísnění trestu v odvolacím řízení!

Pravidlo *zákazu reformace in peius* souvisí s dispozitivností odvolání (popř. jiného opravného prostředku) a spočívá obecně v tom, že orgán rozhodující výhradně na základě odvolání podaného účastníkem řízení nebo v jeho prospěch není oprávněn zhoršit svým rozhodnutím postavení tohoto účastníka. Má-li mít toto pravidlo reálný význam, musí mít dosah i do případných dalších stadií řízení následujících po zrušení původního rozhodnutí, proti kterému byl podán oprav-

¹³⁾ Viz např. rozsudek ESLP ze dne 20. 11. 1989, č. 11454/85 (věc *Kostovski proti Nizozemsku*).

ný prostředek ve prospěch účastníka, odvozovala-li by se tato stadia výhradně od opravného prostředku podaného ve prospěch takového účastníka.¹⁴⁾

Zákaz *reformace in peius* se tradičně uplatňuje v řízeních o trestních věcech. V soudním trestním řízení při uplatnění akuzačního principu, v němž stojí proti obžalovanému jako straně strana zastupující veřejnou obžalobu (státní zástupce) a soud je tím, kdo nezávisle rozhoduje, je vymezení zákazu *reformace in peius* pojmově jednodušší: situace, kdy je podán opravný prostředek výhradně ve prospěch obžalovaného, je spojena s tím, že není podán jinak možný opravný prostředek v jeho neprospěch a soud rozhodující v dalším procesním stadiu z této situace bude vycházet.¹⁵⁾ Naproti tomu v řízení správním není procesní strana, která by mohla napadnout rozhodnutí ve věci viny a trestu obviněné osoby, takové rozhodnutí může být napadáno jen ve prospěch obviněného.¹⁶⁾ Odvolací správní orgán může tedy rozhodovat na základě odvolání podaného výhradně ve prospěch obviněného účastníka řízení, není, kdo by podal odvolání ve věci viny či trestu proti prvostupňovému správnímu rozhodnutí v neprospěch obviněného, avšak odvolací správní orgán má ve svém rozhodování rovněž sledovat ochranu veřejného zájmu.

Vládní nařízení č. 8/1928 Sb. z. a n., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení), které se však nevztahovalo na trestní řízení správní,¹⁷⁾ stanovilo v § 81 odst. 2, že „ve věci, na jejímž konečném vyřízení není veřejný zájem zúčastněn, jest odvolací úřad, pokud není jinak stanoveno, vázán návrhem odvolání a může změnit rozhodnutí v neprospěch odvolatele jen k odvolání odpůrcovu souběžně projednávanému“. K odvolání podanému jen ve prospěch odvolatele mohl odvolací správní úřad rozhodnout v jeho neprospěch, dle textu tohoto správního řádu, jen s ohledem na veřejný zájem. Judikatura bývalého Nejvyššího správního soudu vykládala přitom možnost, aby odvolací orgán změnil rozhodnutí prvního stupně v neprospěch odvolatele, dosti restriktivně, ne každý veřejný zájem to umožňoval, jen veřejný zájem „nezadatelný“. „Odvolací úřad, rozhoduje o odvolání podle § 81 nař. č. 8/28, není oprávněn změnit z úřední moci výrok I. stolice v neprospěch odvolatelův ve všech případech, kdy na konečném vyřízení jest zúčastěn veřejný zájem. K takové změně jest oprávněn jen v těch případech a potud, kdy podle předpisů neb intencí speciálního zákona jde o veřejný zájem nezadatelný.“¹⁸⁾ *Nezadatelný*

¹⁴⁾ Dovoluji si odkázat na svůj podrobnější výklad této problematiky v článku KOPECKÝ, M. K otázce uplatňování zákazu reformace in peius ve správním řízení obecném a trestním, *Acta Universitatis Carolinae, Iuridica č. 1/2010*, s. 203–211, ISSN 0323-0619.

¹⁵⁾ Zásada zákazu reformace in peius v trestním řízení je vyjádřena zejm. v § 150 odst. 1, § 259 odst. 4, § 264 odst. 2, § 265p odst. 1, § 265s odst. 2, § 266 odst. 4, 5, § 273 a § 289 písm. b) trestního řádu.

¹⁶⁾ Pro zjednodušení ponechávám stranou otázku napadnutí výroku o náhradě škody poškozeným.

¹⁷⁾ § 1 odst. 3 nařízení č. 8/1928 Sb.

¹⁸⁾ Viz Boh. A 10.340/1933.

veřejný zájem byl vymezen mj. jako veřejný zájem „svěřený oficiální péči judikující instance“.¹⁹⁾ Při posuzování otázky, zda lze rozhodnout v neprospěch odvolatele, bylo akcentováno, že nejde o případ dispozitivnosti odvolání, ale o zásah z úřední moci, projev dozorcí činnosti, který přicházel do úvahy tehdy, pokud by vyšší orgán měl v pravomoci z těchto důvodů změnit (napravit) i pravomocné rozhodnutí nižší stolice, nebo pokud by chránil vymezený veřejný zájem, označovaný jako nezadatelný.²⁰⁾

V oblasti trestního řízení správního byla v té době zásada zákazu *reformace in peius* uplatňována ještě důkladněji, když úřad druhé stolice nesměl v rámci instančního přezkumu zůstřít trest uložený úřadem první stolice nebo zrušit nález úřadu první stolice, kterým byl obviněný osvobozen, úřad vyšší stolice nesměl odsoudit pro jiný skutek, než pro který byl odvolatel odsouzen stolicí první.²¹⁾ Naproti tomu nebylo vyloučeno, aby odvolací orgán ve správním řízení trestním podřadil skutkovou podstatu pod správnou normu a hodnotil jednání za jiný přestupek, než učinila stolice první, pokud ovšem tímto postupem nebyla situace odvolatele zhoršena.²²⁾

Zásada zákazu *reformace in peius* by měla být ctěna i v oblasti řízení přestupkového tak, aby odvolací správní orgán nemohl zhoršit na základě odvolání podaného výhradně ve prospěch obviněného bez dalšího trest, který mu uložil správní orgán prvního stupně. Domnívám se, že není důvodu odchylovat se od dosavadního § 82 zákona č. 200/1990 Sb., s tím, že by se nemožnost zhoršit trest měla uplatňovat i v případných dalších stádiích řízení, která by následovala po zrušení původního rozhodnutí správního orgánu prvního stupně. Náprava správních rozhodnutí v trestních věcech, která byla vydána nezákonně ve prospěch obviněného, by měla být výjimečně možná cestou správního dozoru např. v rámci přezkumného řízení, s respektováním jen omezených možností takové nápravy.

* * *

V článku jsem se pokusil poukázat na některé souvislosti garancí práva na spravedlivý proces v řízení o přestupcích rozbořem jednotlivých procesních práv obviněného v rámci stadia řízení před správním orgánem. Při připravované rekonstrukci přestupkového práva by tyto otázky neměly zapadnout, neboť mají stěžejní význam pro legitimitu těchto případů trestních obvinění. Zvláštní pozornost byla v této souvislosti věnována postupům při dokazování a principu zákazu *reformace in peius*.

¹⁹⁾ Srov. Boh. A 10.475/1933.

²⁰⁾ Srov. např. Boh. A 12.184/1935.

²¹⁾ Srov. např. Boh. A 4348/1925, 11.545/1934, v literatuře např. DUSIL, J. Trestní právo a řízení správní. In *Slovník veřejného práva československého*. Svazek IV. Brno: 1938, s. 939.

²²⁾ Srov. Boh. A 10.064/1932.